

УДК 069:94(477)26.00.05+292:01+Тронько П. Т.+Національний музей народної архітектури та побуту України

Кукліна Інна Миколаївна

начальник науково-дослідного відділу
народного мистецтва і фольклору,
Національний музей народної
архітектури та побуту України
(Київ, Україна)
kuklina_im@ukr.net

Kuklina Inna

head of the research department
of Folk Art and Folklore,
The National Museum of Folk
Architecture and Life of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

МЕМОРІАЛЬНА ВИСТАВКА “АКАДЕМІК П. Т. ТРОНЬКО – ВИДАТНИЙ ДІЯЧ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ” У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ

MEMORIAL EXHIBITION “ACADEMICIAN P. TRON’KO IS AN OUTSTANDING FIGURE OF UKRAINIAN CULTURE” IN THE NATIONAL MUSEUM OF FOLK ARCHITECTURE AND LIFE OF UKRAINE

Анотація

Музей нині не лише стаціонарна експозиція, а й змінюваний у часі виставковий простір з необмеженою формою подання обраної ідеї. Враховуючи виховну роль музейних закладів, важливо використати кожну виставку для формування прогресивної думки у зацікавленого відвідувача.

Національний музей народної архітектури та побуту України звернувся до теми непересічної ролі особистості у справі збереження історико-культурних надбань держави.

Актуальність теми зумовлена тим, що виставки, присвячені видатним особам як минулих років, так і сучасності, стають активною складовою частиною пропагандистської програми національних інтересів нашої держави. Автор аналізує наявні джерела з цієї проблеми та розглядає різнобічну діяльність академіка П. Т. Тронька, яка стала вагомим внеском у наукову справу та справу, пов’язану з охороною пам’яток нашої країни.

Актуальність подібних виставок полягає у тому, що в час соціальної та політичної кризи суспільство шукає зразки, які стануть переконливим доказом ролі людини у житті держави. Основна тема дослідження полягає у тому, що не час чи режим впливають на життєдіяльність особистості, а його власні ідейні переконання.

Виставки, присвячені видатним людям України різних епох, стануть корисними для виховних та освітніх програм. Це головна стратегія меморіальної виставки “Академік П. Т. Тронько: видатний діяч української культури” у Національному музеї народної архітектури та побуту України.

Ключові слова: Національний музей народної архітектури та побуту України, Герой України, фундатор Петро Тимофійович Тронько, садиба-музей, виставка видатної людини.

Summary

The museum today is not only a permanent exhibition, but also a changing in time exhibition space, unlimited in forms of submitting the chosen idea. Given the educational role of museum institutions, it is important to use every exhibition to form a progressive thought in an interested visitor. The National Museum of Folk Architecture and Life of Ukraine appealed to the theme of extraordinary role of the individual in preserving the historical and cultural achievements of the state.

The urgency of the theme is due to the fact that exhibitions devoted to celebrities both past and present become an active part of the propaganda program of the national interests of our country. The author analyzes the available sources of this problem and thoroughly examines the versatile activity of the academician P. T. Tron’ko, which has become a great contribution to the science and monument conservation in our country.

The urgency of such exhibitions is that in the time of social and political crisis, our society is looking for role models that will be a convincing proof of the role of a person in the life of the state. The main topic of the study is that not the time or regime affects the livelihoods of an individual, but his own beliefs.

The exhibitions dedicated to prominent people of Ukraine of different ages will be useful for pedagogical

and educational programs. This is the main strategy of the memorial exhibition in the National Museum of Folk Architecture and Life of Ukraine.

Keywords: National Museum of Folk Architecture and Life of Ukraine, Hero of Ukraine, founder, Petro Tron'ko, manor-museum, exhibition of prominent man.

Ім'я академіка Петра Тимофійовича Тронька тісно пов'язане з Національним музеєм народної архітектури та побуту України (далі – НМНАП України). З нагоди 101-ї річниці від дня народження П. Т. Тронька у 2016 р. було відкрито меморіальну садибу-музей в експозиції “Українське село 60-х – 70-х років ХХ ст.” у будинку з с. Резуценкове Валківського р-ну Харківської обл.

Проблемою нашого часу лишається те, що пропаганда національних ідей і напрацювань є недостатньою. У сітці національного телебачення, як найширшого джерела інформації, майже немає програм про видатних діячів українського суспільства – знакових особистостей різних періодів історії держави.

Робота над створенням садиби-музею Героя України П. Т. Тронька тривала в контексті культурно-просвітницької діяльності Національного скансена, спрямованої на виховання небайдужих до надбання науки та культури українців.

Метою роботи було зібрати матеріали, проаналізувати факти з життя П. Т. Тронька та створити виставку, темою якої стала б активна життєва позиція людини, яка, попри перешкоди, шукала шляхи втілення ідей, керувала процесами, збирала одностайних, щоб залишити нащадкам культурні та історичні скарби народу. Беручи до уваги історичні реалії середини ХХ ст., подібну роботу можна вважати справою на межі самопожертви. Величезна кількість доносів, один із яких експонується на виставці, є доказом відданого служіння П. Т. Тронька українській ідеї.

П. Т. Тронько – славний син українського народу, великий патріот, державний і громадський діяч, академік НАН України, доктор історичних наук, професор, лауреат Державної премії СРСР, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу регіональних проблем історії України Інституту історії України НАН України, голова Головної редколегії науково-документальних серій книг, багаторічний голова Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, головний редактор інформаційно-методичного бюлетеню (пізніше журналу) “Пам'ятки України”, голова правління Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини ім. Олеса Гончара, голова Національної спілки краєзнавців України. Це був видатний вчений, організатор краєзнавчого руху, подвижник збереження історико-культурної спадщини України, який служив українському народові та зробив значний внесок у розбудову нашої держави.

Життя академіка охопило майже все ХХ ст. Підсумовуючи його, сучасники розглядали не лише життєпис Тронька, а й історію окремої людини на зламі часів і трагічних політичних випробувань в Україні. Список літератури, присвяченої життю та діяльності П. Т. Тронька, налічує понад півтисячі праць¹. У різні роки статті про свого керівника друкував журнал “Краєзнавство”².

Така увага не випадкова, позаяк П. Т. Тронько був достойним носієм звання патріарха українського краєзнавства. Він неодноразово наголошував, що краєзнавство є важливим інструментом духовного впливу на формування національної самосвідомості й патріотичних почуттів у молодих громадян нашої країни, зазначав, що “...молодь – це благодатне середовище для втілення найамбітніших краєзнавчих проєктів – від створення музею історії школи до створення музею села, від пошуку меморіальних матеріалів про видатних земляків минулого до важливих пам'яткоохоронних і природоохоронних програм, увічнення пам'яті жертв репресій і голодомору, воєнних років. Краєзнавчо-просвітницька робота серед молоді сьогодні особливо важлива, вона є підмурком духовного оздоровлення нації, формування її патріотичного майбутнього”³.

1 Серед них: Удод Л. П. Т. Тронько: портрет на тлі епохи (2000); Кудряченко А. І., Склярєнко Є. М. Славний син України (До 90-річчя Героя України, академіка Тронька П. Т.) (2005); Склярєнко Є. М. Історик і час (2005); Реєнт О. П. Академік НАН України Петро Тимофійович Тронько (До 90-річчя від дня народження) (2005); Що ми залишимо нащадкам?: Збірка матеріалів і документів про державну, громадську діяльність та наукову роботу академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька (2008); “Я тобою, Україно, живу...”: Літопис життя і діяльності вченого, державного і громадського діяча, академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька (2010); Обранець історії (до 95-річчя від дня народження академіка НАН України Петра Тимофійовича Тронька): Матеріали Перших наук. читань 19.11.2010, Дніпропетровськ (2011); Петро Тимофійович Тронько / Г. М. Кривошея, Г. П. Семилетка, Є. М. Склярєнко [Серія “Київський національний університет імені Тараса Шевченка: “Герої – видатні вихованці та педагоги”], (2012); Верменич Я. В., Дмитрук В. І. Тронько Петро Тимофійович // Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 10: Т-Я (2013); Верменич Я. В. Простір у науці і людина у науковому просторі (до 100-річчя академіка НАН України П. Т. Тронька) (2015).

2 Смолій В., Реєнт О. Улюбленець долі // Краєзнавство. – № ¾ (92 / 93), 2015. – С. 13.

3 Там само. – С. 10.

Патріотичне виховання – важлива складова частина існування будь-якого суспільства. Воно може стати основою для подальшого розквіту. Не виховавши поборників інтересів народу, держава при першому тиску ззовні зникне, бо не має стержня – гордості за досягнення предків і сучасників, за історію власного роду – трагічної минувшини, жертвовної боротьби за існування вільної держави. Окремою силою є культура – джерело краси, таланту та віковичних знань, які вирізняють окремих народ серед інших.

Пізнавши глибину історії та культури свого народу, людина стає особистістю з власними поглядами і самоповагою. "Патріота й громадянина не можна виростити, не прищеплюючи людині з дитинства трепетну любов до своєї землі, до рідного міста чи села"⁴. Складовою частиною діяльності будь-якого музею є культурно-просвітницька робота. Через методи просвітництва можна зробити вагомий внесок у виховання та формування життєвих принципів представників нового покоління суспільства.

На часі виховання патріотизму, національної та людської гідності, що спричинено трагічними політичними процесами як в Україні, так і поза її межами. Патріотичне виховання стає міцним захистом у час гібридної війни.

Виставковий матеріал, представлений у садибі-музеї П. Т. Тронька, дає змогу дослідити трансформації, що відбувалися у світогляді людини залежно від об'єму знань та інформації, яку вона акумулювала з віком (рис. 1).

Тематичні стенди музею, на яких представлені фотоматеріали, проводять відвідувача через історичний час і життя звичайної людини. Коли молодий активіст П. Тронько став свідком необґрунтованих звинувачень та жорстоких розправ у Лебедині (1938), у нього "...надщербилася віра в справедливість сталінської влади. І коли Петру Тимофійовичу запропонували піти на службу до НКВС, відхрещувався, як міг. Захистив перший секретар райкому партії, пославшись на те, що він у резерві на першого секретаря райкому комсомолу. Згодом, як людина з власними переконаннями, не раз зазнав переслідувань з боку владоможців"⁵. Життєва позиція П. Т. Тронька формувалася у трагічні часи Другої світової війни. На власні очі довелося побачити руїни історико-культурних пам'яток, які вистояли тисячоліття, але зникли через варварство і невігластво сучасників. Виникло бажання стати будівничим нового світу.

Журналіст А. Ситник пише: "Наприкінці 1947 р. його комсомольська кар'єра обірвалася. Звинувачений Кагановичем на пленумі ЦК ЛКСМУ в націоналістичних збоченнях, він був звільнений з посади другого секретаря ЦК, правда, з завуальованим формулюванням "як відпущений на навчання"⁶. Каганович розгорнув бурхливий наступ на так званий український буржуазний націоналізм. Він фактично підготував велику каральну справу, жертвами якої мав би стати цвіт української інтелігенції того часу: А. Малишко, П. Панч, М. Рильський, Ю. Яновський та ін. Переслідувань зазнавали рядові літератори, митці, учені.

Така ситуація стає поштовхом ще більше заглибитися в історію і захопитися наукою. У 1948 р. П. Тронько захистив диплом Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, 1951-го здобув ступінь кандидата наук. Це було навчання екстерном, але воно стало початком отримання знань у історичній, краєзнавчій та пам'яткоохоронній галузях.

У 1961 р. П. Т. Тронька висунули на посаду заступника голови республіканського уряду, яку він обіймав протягом 17 років. Нова сфера діяльності була відповідальною і різнобічною: охорона здоров'я, освіта, культура – усі гуманітарні проблеми держави.

За матеріалами виставки стає зрозуміло, що перші поїздки за кордон у складі державних делегацій надали певний досвід. П. Т. Тронько усвідомлював, що збереження інформації про досягнення, культурну та історичну спадщину народу є важливою складовою частиною державної пропаганди.

Автори виставки вважали за потрібне поінформувати відвідувача музею, що позиція радянського політичного діяча, який наголошував на відродженні та становленні національної історико-культурної пам'яті, була небезпечною. Серед експонатів садиби-музею є копії документів (таємні доноси) про порушення вимог до побудови заповідників ("Хортиця", "Державний музей народної архітектури та побуту Української РСР" та ін.), відхід від партійної ідеології, захоплення українським (тобто націоналізм). Були попередження, догани. У подібних ситуаціях П. Тронька рятувала невтомна праця і вміння переконати у правильності ухваленого рішення, або пошук компромісу.

Чималу увагу П. Т. Тронько як вчений приділяв висвітленню подвигу українського народу у Німецько-радянській війні. Тепер розуміємо, яку велику достовірну документальну спадщину ми отримали від колишнього фронтовика і як вона допоможе розвінчати брехливу пропагандистську "легенду" з вуст президента країни-агресора, що ту війну виграли б і без українців.

Відтоді, як П. Т. Тронько очолив гуманітарну сферу в Українській РСР, поряд із символами соціалізму

4 Хто людство розумом перевершив: нариси. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 45.

5 Прокопчук В. С., Завальнюк О. М. Його надихала любов до рідної України // Освіта, наука і культура на Поділлі. Т. 22. – Кам'янець-Подільський, 2015. – С. 7–30 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: onkr.kpnu.edu.ua/article/download/100366/95511 (дата звернення: 03.02.2018). – Назва з екрана.

6 Ситник А. Спокій йому і не снився. Що ми залишимо нащадкам?: зб. мат. і док. про державну, громадську діяльність та наукову роботу академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька. – К., 2008. – С. 115.

піднімалися символи могутньої історичної держави, унікальність якої намагались нівелювати процесами русифікації. На відміну від інших республік, Українська РСР першою в Європі видала "Історію міст і сіл Української РСР" (у 26 т.), що підсумувала роботу (1962–1974) науково-дослідного колективу. До цього видання доклали зусилля майже 100 тис. авторів – краєзнавців, істориків, архівістів, бібліографів, редакторів. Ця титанічна робота започаткувала новий науковий напрям – історичну регіоналістику (рис. 2).

За словами голови редколегії цієї фундаментальної праці, П. Тронька, робота "...дала могутній поштовх розвитку краєзнавчого руху в Україні, сприяла розповсюдженню серед населення знань про рідний край, його історію, традиції, культуру, всемірно підвищила інтерес верств населення до пізнання і вивчення героїчної історії українського народу"⁷

За участь у цьому видавничому проєкті П. Т. Тронько був удостоєний Державної премії СРСР в галузі науки.

Письменник В. Гаман зауважив: "Є в його характері одна приваблива риса – неметушня, негаласливість, але тверда і послідовна войовничість. Він воює за свої ідеї, за те, щоб намічене обов'язково стало реальним фактором життя"⁸ Петро Тимофійович відмовився від посади Надзвичайного і Повноважного Посла СРСР у Канаді, яка мала б велике значення для його кар'єри.

Як заступник Голови Ради Міністрів, П. Т. Тронько підтримав питання побудови і, власне, очолив будівництво Музею народної архітектури та побуту, Музею-заповідника запорізького козацтва у Запоріжжі, Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років, опікувався будівництвом Палацу культури "Україна" в Києві. Відроджувалися з небуття історичні пам'ятки, Україна відзначала ювілеї, серед яких – Шевченків. Попередньо провівши глибоке дослідження, відсвяткували 1 500-річчя Києва. У областях республіки відкривалися музеї видатних діячів культури України, зводилися пам'ятники національним героям різних часів.

Петро Тимофійович також очолив рух обміну культурними здобутками між республіками і зарубіжними країнами. У 1970–1980 рр. в Україні відбувалися дні культури Естонії, Білорусі, Російської Федерації, Туркменістану, Азербайджану. Це привернуло увагу до культури українців – до молодих виконавців, артистів театрів і кіно, літераторів, композиторів та художників.

Академік Тронько зробив неабиякий особистий внесок у міжнародну наукову співпрацю під час підготовки та проведення IX Міжнародного з'їзду славистів у вересні 1983 р.

У меморіальній колекції зберігаються листи від друзів з різних країн світу з висловленням великої поваги і щирої дружби (рис. 3).

Серед експонатів музею П. Т. Тронька чимало листів від виборців Волинського виборчого округу, з Канева, з Прикарпаття. У них українці звертаються до депутата П. Т. Тронька і, судячи з листів із подяками, отримують від нього реальну допомогу.

Людські якості П. Т. Тронька, як і робота державника, залишилися в пам'яті його сучасників. Він завжди мав власну думку і відстоював її, навіть коли це було небезпечно. Йдеться про його позицію щодо критичних статей І. Дзюби, роману "Собор" Олеса Гончара, питання української мови як державної.

За його сприяння у 1980-х рр. піднялися з руїн Золоті ворота, у 1990-х рр. – Михайлівський Золотоверхий собор, Успенський собор Печерської лаври, були збережені археологічні пам'ятки Подолу.

Перебуваючи на посаді заступника Голови Ради Міністрів Української РСР, П. Т. Тронько приділяв увагу освіті і вихованню молодих українців. Важливим здобутком Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (далі – УТОПІК) під керівництвом П. Т. Тронька було відкриття в університетах факультетів, пов'язаних із пам'яткознавством. Серед експонатів музею – велика кількість подяк, грамот, символічних подарунків від вищих навчальних закладів столиці і всієї України, які відродили та створили разом із П. Т. Троньком його однодумці. У експозиції є фотографії та друковані матеріали наукових конференцій, картини із зображенням навчальних закладів Кам'янця-Подільського, Харківського університету ім. В. Н. Каразіна, Києво-Могилянської академії.

26 років тому Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про програму "Реабілітовані історією", метою якої було зібрати інформацію про несправедливо засуджених у 1917–1991 рр. діячів науки, культури, державних діячів, селян та робітників, висвітлити трагічні події тоталітарних часів. Список репресованих в Україні та опубліковані архівні матеріали про каральну машину СРСР становлять 110 томів; в планах видати ще 20. Рушійною силою цього дослідження став академік П. Т. Тронько – людина радянського часу, але патріот України за своєю сутністю. За його участі була започаткована низка фундаментальних робіт, серед яких – "Звід пам'яток історії та культури України. Київ".

У 1991 р. П. Т. Тронько відродив засновану 1925 р. Всеукраїнську спілку краєзнавців, яка нині налічує

⁷ Тронько П. Т. Українське краєзнавство в XX столітті (до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців). – К., 2002. – С. 45.

⁸ Гаман В. Народжений у день свята Петра і Павла: Інтерв'ю з акад. П. Троньком // Богодухів, або люди з Божою історією. – К., 1999. – С. 57.

кілька тисяч членів, має відділення в усіх областях. Петро Тимофійович сприяв створенню Української академії історичних наук, яка об'єднала провідних істориків із науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів України.

Повертаючись до історії розбудови НМНАП України, А. Ситник пише: "Маланчуківська команда зазвичай ставила палки в колеса: «...у роботі зі створення музею є серйозні організаційні та ідейно-політичні прорахунки... Так, у розробленому проекті експозиції музею помітне замилювання патріархальною старовиною. Серед зібраних речей мало таких, які дають уявлення про класові суперечності та соціальну нерівність в українському дореволюційному селі»⁹.

Окремі зауваження стосувалися колективу музею. Серед науковців та інших працівників було чимало небайдужих, захоплених своєю справою фахівців-патріотів. Вони відмовляли собі у важливих речах, забували на місяці про власні родини, але знаходили для музею справжні історичні цінності. Тому для П. Т. Тронька захист односторонців, яких він зустрічав у Державному музеї народної архітектури та побуту Української РСР, був справою честі. Експозиція виставки демонструє документи та фото різних часів, з яких зрозуміло, що стосунки з працівниками музею були дружніми і щирими¹⁰ (рис. 4).

НМНАП України був улюбленим дітищем П. Т. Тронька. Він захоплювався здобутками українців колишніх часів і пишався справами українців-сучасників, які створювали найбільший у Європі музей просто неба. Поважні гості, іноземні делегації, видатні митці разом із П. Т. Троньком відвідували експозиції музею і були вражені неповторністю і багатством культури України.

Кілька поколінь науковців пам'ятають величезний інтелектуальний та емоційний внесок П. Т. Тронька у створення НМНАП України (рис. 5).

Садиба-музей академіка не випадково представлена в експозиції "Українське село 60-х – 70-х років ХХ ст.", створеній за згодою з УТОПІК, щоб врятувати музей від обвинувачень у "тотальному націоналізмі".

Представлені в експозиції будівлі відповідали кращим взірцям приватного будівництва "соціалістичного села" кожної з областей України. Інтер'єри помешкань наповнювались виробами фабрик та цехів, які виробляли товари в українській традиції, а також творами майстрів декоративного мистецтва різних областей.

Подібне ідеалізоване українське село діставало неоднозначні відгуки. Але П. Т. Тронько розумів, що це – період історії суспільства і цей час має бути відображений у музеї зі своїми недоліками і здобутками.

Харківське земляцтво у Києві підтримало заснування меморіальної садиби-музею П. Т. Тронька у хаті з с. Резуєнкове Валківського р-ну Харківської обл. Харків'яни з повагою поставилися до пам'яті академіка-земляка. У формуванні виставки важливу участь взяла родина Петра Тимофійовича, особливо донька академіка – Л. П. Тронько, яка передала до музею чимало унікальних експонатів та документів з домашнього архіву державного діяча. В. Іршенко – представник Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара, передала експонати, документи, книги, що стосувалися роботи Голови управління Фонду П. Т. Тронька. Спілка краєзнавців та УТОПІК, Національний історико-етнографічний заповідник "Переяслав" підтримали створення садиби-музею П. Т. Тронька у НМНАП України і також надали експонати.

Останні десятиліття життя Петро Тимофійович присвятив краєзнавству: "...я і став краєзнавцем, бо краєзнавство ... – одна з найблагородніших наук. Кожен має знати, де його коріння, де коріння його рідні, де минуло його босоного дитинство"¹¹.

Окремі стенди виставки у садибі-музеї присвячені науковій діяльності ученого-історика П. Т. Тронька, який є автором та співавтором понад 600 наукових праць, зокрема 17 монографій.

Останні роки життя П. Т. Тронько переймався питаннями глобалізації та її впливів на розвиток самобутньої держави, на політичні та історичні зрушення. Ось одна з його думок: "...в основі цього процесу повинна бути наукова, культурна еліта. Все-таки розумні люди повинні вирішувати розумні питання. І мені здається, знов-таки, повинно бути єднання цих здорових сил в боротьбі за справжні демократичні перетворення. Наукова і культурна еліта повинна спрямовувати свої зусилля на вирішення демократичних проблем, які стоять перед народом – це підвищить і матеріальний добробут, і виховання нашого підростаючого покоління, яким, до речі, опікуються дуже погано"¹².

Автори виставки прагнули задовольнити інтерес відвідувачів до окремої видатної постаті, пов'язаної з історією та культурою країни і, власне, з НМНАП України.

9 Ситник А. Спокій йому і не снився... – С. 116.

10 Орел Л. Всеукраїнський музей народознавчих скарбів у Києві (До 30-річчя Музею народної архітектури та побуту України) // Нар. творчість та етнографія. – 1999. – № 4. – С. 26–33.

11 Удод Л. П. Т. Тронько: Портрет на тлі епохи. – К., 2005. – С. 23.

12 Інтерв'ю академіка України, Героя України Петра Тронька [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dSND6DPWNWwJ:dc-summit.info/razdely/intervju/332-332.html+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 24.10.2017). – Назва з екрана.

Роль особистості у формуванні та збереженні історичної пам’яті є важливою. Заслужують на увагу і життєві історії героїв тих історичних часів, які сприймаються неоднозначно. Життєві шляхи національно налаштованих вітчизняних вчених, діячів культури та державних керманів в умовах тоталітарного режиму ХХ ст. важливі для патріотичного виховання молоді. Тому під час створення експозиції порушувались питання перебування публічної особистості – людини влади в культурному середовищі свого часу в умовах суспільно-політичних трансформацій.

Відвідувачі виставки можуть ознайомитися з побутом жителів Харківської області, особистими речами академіка та його родини. В експозиції представлені світлини історико-культурних пам’яток, до створення і відродження яких був причетний П. Т. Тронько, зокрема ті, на яких зафіксовані епізоди будівництва та життя музею і участь у цьому академіка П. Т. Тронька. До експонування на виставці залучено чимало копій документів з історії музею, відгуків про нього пересічних відвідувачів та поважних гостей.

На виставці представлені документи (оригінали та копії), наукові роботи самого академіка та видані під його керівництвом, публікації, присвячені П. Троньку. Також експонуються передані до музею дочкою та близькими П. Т. Тронька символічні дарунки його шанувальників.

Для відвідувачів виставки розроблений текст лекції-екскурсії “Академік П. Т. Тронько в культурному та духовному просторі України”.

У створенні експозиції застосовувались методи соціології, етнографії, філософії, культурології, етносоціології, літератури, а також стандартизоване інтерв’ю.

Наукова новизна визначається тим, що на основі широкої джерельної бази (зокрема, комплексу зібраних експонатів), а також інтерв’ю з людьми, особисто знайомими з П. Т. Троньком, у НМНАП України створена меморіальна садиба-музей видатної особистості, державного діяча, науковця, людини, відданої Україні – П. Т. Тронька. На базі музею відбуваються наукові зустрічі, круглі столи та семінари для молоді – наступного покоління краєзнавців, дослідників пам’яток історії та культури України.

Зокрема, у вересні 2016 р. в садибі-музеї спільно зі студентами та науковцями кафедри етнології та краєзнавства факультету історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова відбувся перший круглий стіл (рис. 6), а у травні 2017-го розпочала свою роботу виставка “Київщина ювілейна” до 85-ї річниці створення Київської обл., влаштована за підтримки Державного архіву Київської області.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Прокочук В. С., Завальнюк О. М.* Його надихала любов до рідної України // Освіта, наука і культура на Поділлі. Т. 22. Присвячено 100-річчю від дня народження академіка П. Т. Тронька: зб. наук. праць / Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка – Кам’янець-Подільський, 2015. – С. 7–30 [Електронний ресурс]: Освіта, наука і культура на Поділлі. – Режим доступу: onkr.kpnu.edu.ua/article/download/100366/95511 (дата звернення: 03.02.2018). – Назва з екрана.

2. Інтерв’ю академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька // [Електронний ресурс]: dc-summit.info. Історія – Політика – Економіка. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dSND6DPWNWwJ:dc-summit.info/razdely/intervju/332-332.html+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 28.04.2018; знімок сторінки станом на 19 березня 2018 14:46:18 GMT.). – Назва з екрана.

3. *Смолій В., Реєнт О.* Улюбленець долі // Краєзнавство. – 2015. – № 3–4 (92–93). – С. 5–13.

4. Народжений у день свята Петра і Павла: Інтерв’ю з акад. П. Троньком // *Гаман В.* Богодухів, або люди з Божою історією: публіцистика. Читаючи колег. Ранні новели. Розділи з роману / В. П. Гаман. – Київ: Вир, 1999. – 680 с.

5. *Орел Л.* Всеукраїнський музей народознавчих скарбів у Києві: (До 30 річчя Музею народної архітектури та побуту України) // Народна творчість та етнографія. – 1999. – № 4. – С. 26–33.

6. *Тронько П. Т.* Українське краєзнавство в ХХ столітті (до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців) / НАН України. Ін-т історії України; наук. ред. В. А. Смолій. – Київ, 2002. – 85 с. – (Історія міст і сіл України).

7. *Удод Л. І.* П. Т. Тронько: Портрет на тлі епохи. – Київ, 2005. – С. 23.

8. Хто людство розумом перевершив: нариси / Біла І. В. та ін.; авт.-упоряд. Іваненко В. В., Попова І. С.; за заг. ред. проф. М. В. Полякова; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, Вид-во ДНУ, 2011. – С. 45.

9. Що ми залишимо нащадкам?: збірка матеріалів і документів про державну, громадську діяльність та наукову роботу академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька / за ред. акад. НАН України В. А. Смолія. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. – 552 с.

REFERENCES

1. *Prokopchuk V. S., Zavalniuk O. M.* Yoho nadykhala liubov do ridnoi Ukrainy file:///C:/Users/Bill/Downloads/100366-211778-1-SM.pdf- 02.11.2017 roku.

2. Interviu akademika NAN Ukrainy, Heroia Ukrainy Petra Tymofiovycha tronka [Elektronny resurs]: dc-summit.info. – URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dSND6DPWNWwJ:dc-summit.info/razdely/intervju/332-332.html+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

3. Smolii V., Reient O. Uliublenets doli // Kraieznavstvo. Naukovyi zhurnal. – 2015. – № 3–4 (92–93). – 333 s.

4. Narodzheni u den sviata Petra i Pavla: Interviu z akad. P. Tronkom // *Haman V.* Bohodukhiv, abo liudy z Bozhoiu istoriieiu / V. Haman. – Kyiv: Vyr, 1999. – S. 57.

5. Orei L. Vseukrainskyi muzei narodoznavchkykh skarbiv u Kyievi: (Do 30 richchia Muzeiu narodnoi arkhitektury ta pobutu Ukrainy) // *Nar. tvorchist ta etnohrafia.* – 1999. – № 4. – S. 26–33.

6. Tronko P. T. Ukrainske kraieznavstvo v XX stolitti (do 75-richchia Vseukrainskoi spilky kraieznavtsiv) / NAN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy; nauk.red. V. A. Smolii. – Kyiv, 2002. – S. 45.

7. Udod L. I. P. T. Tronko: Portret na tli epokhy. – Kyiv, 2005. – S. 23.

8. Khto liudstvo rozumom perevershyv: narysy / Bila I. V. ta in.; avt.-uporiad. Ivanenko V. V., Popova I. S.; za zah. red. prof. M. V. Poliakova; Dnipropetr. nats. un-t im. Olesia Honchara. – Dnipropetrovs`k: Vyd-vo DNU, 2011. – S. 45.

9. Shcho my zalyshymo nashchadkam?: zbirka materialiv i dokumentiv pro derzhavnu, hromadsku diialnist ta naukovu robotu akademika NAN Ukrainy, Heroia Ukrainy Petra Tymofiovycha Tronka. – Kyiv, 2008. – 552 s.

Перелік ілюстрацій

Рис. 1. Відкриття виставки і перша екскурсія. 13 липня 2016 р.

Рис. 2. Герой України П. Т. Тронько. Документи та фото, серія книг “Історія міст і сіл Української РСР”.

Рис. 3. Військова форма П. Т. Тронька, фото та документи, книги з дарчими написами авторів.

Рис. 4. Експонати, пов’язані з відкриттям Державного музею народної архітектури та побуту УРСР у 1976 р.

Рис. 5. Музейне свято “Івана Купала”: П. Т. Тронько серед науковців.

Рис. 6. Учасники Міжнародної наукової конференції “Іван Франко у творенні української національної ідентичності” (Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, вересень 2016 р.).

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 5

Рис. 6